AZ ÁRUK SZABAD MOZGÁSA

Az áruk szabad mozgását elősegítette a vámok és más nem vámjellegű akadályok megszüntetése. Az olyan elvek, mint a kölcsönös elismerés és a szabványosítás továbbfejlődtek a belső piacon. A 2008-as új jogalkotási keret előrelépést jelentett az áruk szabad mozgása, az uniós piacfelügyelet, valamint a CE-jelölés (európai megfelelési jelölés) terén. A belső piaci harmonizációval kapcsolatos kihívások azonban továbbra is fennállnak, mivel a Covid19-világjárvány és más tényezők még mindig akadályozhatják az áruk teljes szabad mozgását.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 26. valamint 28–37. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

A tagállamokból származó, továbbá a harmadik országokból érkező és a tagállamokban szabad forgalomban lévő termékek szabad mozgása a szerződés egyik alapelve (az EUMSZ 28. cikke). Az áruk szabad mozgását kezdetben a tagállamok közötti vámunió részének tekintették, amely magában foglalta a vámok, a kereskedelemre vonatkozó mennyiségi korlátozások és hasonló intézkedések tilalmát, valamint egy közös külső uniós vámtarifa bevezetését. Később a hangsúlyt az áruk szabad mozgása előtt álló minden további akadály megszüntetésére helyezték annak érdekében, hogy megvalósulhasson a belső piac.

EREDMÉNYEK

A tagállamok közötti vámok és mennyiségi korlátozások (kvóták) eltörlése 1968. július 1-jére valósult meg. Ezt a határidőt a kiegészítő célkitűzések esetében – azaz az azonos hatású intézkedések eltörlése és a vonatkozó nemzeti jogszabályok harmonizálása tekintetében – már nem sikerült tartani. Ezek a célkitűzések központi szerepet kaptak az áruk szabad mozgásának megvalósítására irányuló folyamatos erőfeszítésekben.

A. A vámokkal azonos hatású díjak tilalma: az EUMSZ 28. cikkének (1) bekezdése és 30. cikke

Mivel a szerződés a fenti fogalom meghatározását nem tartalmazza, az ítélkezési gyakorlatnak kellett meghatározást nyújtania. Az Európai Unió Bírósága szerint minden olyan díj, „amely amikor azt egy valamely tagállamból behozott termékre kivetik, egy hasonló hazai termékre azonban nem, a termék árának megváltoztatása miatt

a vámmal azonos hatást gyakorol az áruk szabad mozgására", természetétől vagy formájától függetlenül azonos hatású díjnak tekinthető (a 2/62. és a 3/62. sz. egyesített ügyek és a 232/78. sz. ügy).

B. A mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések tilalma: az EUMSZ 34. és 35. cikke

Az Európai Unió Bírósága a Dassonville-ügyben hozott ítéletében arra az álláspontra jutott, hogy a tagállamok által elfogadott minden olyan kereskedelmi szabály, amely képes – közvetlen vagy közvetett módon, ténylegesen vagy potenciálisan – akadályozni a Közösségen belüli kereskedelmet, a mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedésnek tekintendő (lásd az 1974. július 11-i, 8/74. sz., *Dassonville* ügyet és a 2015. november 15-i, C-320/03. sz. ügy 63–67. pontját). A Bíróság érvelése az úgynevezett Cassis de Dijon ítéletben fejlődött tovább, megállapítva azt az elvet, amely szerint a tagállamok valamelyikében az adott ország méltányos és hagyományos szabályaival és gyártási eljárásaival összhangban, jogszerűen gyártott és forgalomba hozott bármely terméket minden más tagállam piacán engedélyezni kell. Ez az alapérvelés állt a harmonizáció hiányával jellemezhető esetekben működő kölcsönös elismerés elvének meghatározásáról szóló vita mögött. Ezért a tagállamok – még az európai uniós harmonizációs intézkedések (másodlagos uniós joganyag) hiányában is – kötelesek engedélyezni a tagállamok valamelyikében jogszerűen előállított és forgalomba hozott áruk szabad áramlását és forgalomba hozatalát saját piacukon.

Fontos megjegyezni, hogy az EUMSZ 34. cikkének alkalmazási körét korlátozza a Keck-ügyben hozott ítélet, amely kimondja, hogy az értékesítés egyes módjai nem tartoznak a cikk hatálya alá, amennyiben megkülönböztetéstől mentesek (vagyis minden olyan érintett gazdasági szereplőre vonatkoznak, akik az adott állam területén tevékenykednek, és mind jogilag, mind ténylegesen ugyanúgy érintik mind a nemzeti termékek, mind a más tagállamokból származó termékek forgalmazását).

C. Kivételek a mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések tilalma alól

Az EUMSZ 36. cikke lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy olyan nem gazdasági okokból, mint a közerkölcs, a politika vagy a biztonság, a mennyiségi korlátozásokkal egyenértékű korlátozásokat vezessenek be. Ezeket a kivételeket megszorítóan kell értelmezni, és azok nem vezethetnek önkényes megkülönböztetéshez vagy rejtett kereskedelmi akadályokhoz a tagállamok között. Közvetlenül a közérdeket kell szolgálniuk, és arányosnak kell lenniük a védelem tervezett szintjével.

A Bíróság a Cassis de Dijon ügyben elismerte, hogy a tagállamok bizonyos nemzeti intézkedéseket mentesíthetnek az uniós kereskedelmi korlátozások alól, amennyiben azok megfelelnek az olyan kötelező követelményeknek, mint a hatékony adóügyi felügyelet, a közegészség védelme, a kereskedelmi méltányosság és a fogyasztók védelme. A tagállamoknak tájékoztatniuk kell a Bizottságot ezekről a mentességekről. Az EUMSZ 114. és 117. cikkében, valamint a 2679/98/EK tanácsi rendeletben foglaltaknak megfelelően információcsere-eljárásokat és nyomonkövetési rendszert hoztak létre az ilyen intézkedések felügyeletére. Ezeket az eljárásokat a kölcsönös elismerésről szóló (EK) 2019/515 rendelet aktualizálta és erősítette meg, amely rendeletet 2019-ben fogadtak el, és amely a korábbi rendelet helyébe lépett.

D. A nemzeti jogszabályok harmonizálása

A harmonizációs jogszabályok elfogadása lehetővé tette az akadályok felszámolását (például a nemzeti rendelkezések alkalmazásának megszüntetésével) és közös szabályok létrehozását az áruk és termékek szabad forgalmazásának, illetve az EU egyéb szerződéseiben szereplő célkitűzések – például környezetvédelem, fogyasztóvédelem, verseny – tiszteletben tartásának biztosítása érdekében.

Az EU-ban a harmonizáció folyamatát egyszerűsítették azáltal, hogy a Maastrichti Szerződéssel módosított, az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikkében foglaltaknak megfelelően elfogadták az egységes piaccal kapcsolatos irányelvekre vonatkozó minősített többségi szavazást. A Bizottság 1985. évi fehér könyve „új megközelítést" vezetett be a részletes harmonizáció elkerülése érdekében, a nemzeti szabályozások kölcsönös elismerésére összpontosítva. E megközelítés szerint, amelyet tanácsi állásfoglalások és határozatok is megerősítenek, a harmonizáció az alapvető követelményekre korlátozódik, és akkor valósul meg, ha a nemzeti szabályok nem egyenértékűek és akadályozzák a kereskedelmet. E módszer célja az áruk szabad mozgásának biztosítása teljes ágazatok műszaki harmonizációja és a közérdek magas szintű védelmének fenntartása révén, ami olyan területeket érint, mint a játékok, az építőanyagok, a gépek, a gázüzemű berendezések és a távközlési berendezések.

E. A belső piac megvalósítása

Az egységes piac létrehozása magával vonta az áruk szabad mozgása előtt álló minden további akadály megszüntetésének igényét. A Bizottság 1985. évi fehér könyve megállapította a megszüntetendő fizikai és technikai akadályokat, valamint a Közösség által e célból teendő intézkedéseket. Ezek nagy többségét mára elfogadták. Az egységes piacnak azonban további jelentős reformokra van szüksége, ha meg akar birkózni a technológiai fejlődés kihívásaival, és néhány nem vámjellegű akadály is fennáll még.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament határozottan kiállt a belső piac kiteljesítése mellett, különös hangsúlyt fektetve az áruk szabad mozgásának megkönnyítésére irányuló „új megközelítésre". Jelentős szerepet játszott a harmonizációs irányelvek alakításában, és intenzíven részt vett a 2008-ban elfogadott új jogszabályi keret kidolgozásában. A Parlament prioritásai között szerepelt annak biztosítása, hogy valamennyi piaci szereplő felelős legyen a termékek megfelelőségéért és biztonságáért, valamint hogy a fogyasztók körében javuljon a CE-jelölés láthatósága és megértése. Továbbra is aktívan részt vesz ezekben az erőfeszítésekben, az összehangolási csomagon munkálkodva, amely kilenc irányelvet tartalmaz, amelyek különböző termékeket, például felvonókat, pirotechnikai termékeket és robbanóanyagokat szabályoznak.

2011. március 8-i állásfoglalásában a Parlament valamennyi termékre vonatkozóan egységes piacfelügyeleti rendszer létrehozására szólított fel, ami a 2013. évi termékbiztonsági és piacfelügyeleti csomaghoz vezetett. 2019 áprilisáig a Parlament elfogadta az (EU) 2019/1020 rendeletet a piacfelügyelet fokozása és a termékmegfelelőség biztosítása érdekében. 2021-ben a Bizottság új rendeletre tett javaslatot a nem élelmiszer jellegű fogyasztási cikkek biztonságának további

biztosítása érdekében. A Parlament 2023 márciusában hivatalosan jóváhagyta az EU-ban online és offline értékesített valamennyi termékre vonatkozó magas szintű biztonsági előírások garantálását célzó aktualizált termékbiztonsági szabályokat, ami az általános termékbiztonságról szóló rendelet 2023. május 10-i közzétételéhez vezetett.

A szabványosítás is központi szerepet játszik a belső piac megfelelő működésében. A harmonizált uniós szabványok segítik az áruk szabad mozgását a belső piacon, lehetővé teszik az EU-n belüli vállalkozások számára versenyképességük növelését, és védik a fogyasztók egészségét és biztonságát, valamint a környezetet. A szabványosítási reform tartalmának javítása érdekében a Parlament 2010. október 21-én állásfoglalást fogadott el.

2022. február 2-án a Bizottság szabványosítási stratégiát vezetett be a reziliens, zöld és digitális egységes piac előmozdítása érdekében, és módosításokat javasolt a 2012. évi szabványosítási rendelethez. Ezt követően 2022. december 14-én elfogadták az (EU) 2022/2480 rendeletet, amely naprakésszé tette a szabványok létrehozására vonatkozó uniós jogi keretet. Ezt követően a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság (IMCO) a Bizottság és a különböző érdekelt felek hozzájárulásaival 2023. január 23-án meghallgatást tartott, hogy megvitassák a szabványosítási politika történelmi és jövőbeli irányait.

Az új szabványosítási stratégiára építve a Bizottság 2022. március 30-án javaslatot tett közzé az építési termékek forgalmazásának harmonizálására, amelyben kifejezetten a zöld belső piac szabványosítására összpontosított. Az IMCO bizottság a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottsággal (ENVI) együtt nyilvános meghallgatást tartott, majd 2023. május 23-án elfogadta az építési termékekről szóló rendelet felülvizsgálatáról szóló jelentését, amely közel 300 módosítást tartalmaz. A rendelet az intézményközi tárgyalások 2023. december 13-i harmadik fordulójára készül.

A nyolcadik jogalkotási ciklus a kötélpálya-létesítményekre, a gázüzemű berendezésekre, az orvostechnikai eszközökre és az egyéni védőeszközökre vonatkozó szabályozásra, valamint a 112-es segélyhívó szolgáltatáson alapuló fedélzeti e-segélyhívó rendszer kiépítésére vonatkozó típus-jóváhagyási követelményekről szóló e-segélyhívó rendeletre összpontosított. A körforgásos gazdaságról szóló csomag részeként a Parlament jogszabályt készített elő a CE-jelöléssel ellátott termésnövelő termékek egységes piacon történő forgalmazásáról ((EU) 2019/1009 rendelet).

A 2019-es kutatás az áruk szabad mozgásának elvéből és a kapcsolódó jogszabályokból származó előnyöket évi 386 milliárd euróra becsülte[1]. Az áruk teljesen szabad mozgásának megvalósítása azonban továbbra is akadályokba ütközik. Ezen akadályok létezését egy másik, 2020 novemberében közzétett tanulmány[2] is

[1]Poutvaara P.: Contribution to Growth: Free Movement of Goods. Delivering Economic Benefits for Citizens and Businesses (Hozzájárulás a növekedéshez: az áruk szabad mozgása. Gazdasági előnyök a polgárok és az üzleti vállalkozások számára), a Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által az IMCO bizottság megbízásából készített kiadvány, Európai Parlament, Luxembourg, 2019.
[2]Dahlberg, E. és mások: Legal obstacles in Member States to Single Market rules (Az egységes piaci szabályok jogi akadályai a tagállamokban), a Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által az IMCO bizottság megbízásából készített kiadvány, Európai Parlament, Luxembourg, 2020.

bizonyítja, amely áttekintette az áruk és szolgáltatások szabad mozgását, valamint az uniós piacon való letelepedés jogát korlátozó nemzeti szabályokat. Egyik következtetés az volt, hogy bár az EU egységes piaca a világ legnagyobb és legsikeresebb példája a gazdasági integrációnak, még mindig nem mentes az áruk szabad mozgása elé gördített, indokolatlan vagy aránytalan akadályoktól.

A Covid19-világjárvány idején a Parlament 2020. április 17-i állásfoglalásában hangsúlyozta, hogy feltétlenül fenn kell tartani az EU belső határait az áruk tekintetében, hangsúlyozva az egységes piac szerepét az EU kollektív jólétében és a válságra adott kulcsfontosságú válaszként. A Bizottság 2020. május 15-i közleménye összehangolt stratégiát javasolt a szabad mozgás helyreállítására és a belső határellenőrzések megszüntetésére. Ez az együttműködésen alapuló megközelítés kulcsfontosságú volt ahhoz, hogy lehetővé váljon az alapvető áruk, köztük az egészségügyi felszerelések és felszerelések Unión belüli mozgása, enyhítve az államilag bevezetett határkorlátozások hatását.

2020. június 19-i állásfoglalásában a Parlament emlékeztetett arra, hogy a schengeni térség az uniós projekt központi elemét képező nagyszerű eredmény, és felszólította a tagállamokat, hogy csökkentsék a szabad mozgásra vonatkozó korlátozásokat és fokozzák erőfeszítéseiket a schengeni vívmányok integrációjának befejezése érdekében.

A Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által 2020 novemberében a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság számára szervezett webinárium[3] áttekintette a világjárványnak az áruk, a szolgáltatások és a személyek szabad mozgására gyakorolt hatását. Megvitatta az egészségügyi ellátással kapcsolatos termékek – például az egyéni védőeszközök – áramlása előtt álló kihívásokat, és hangsúlyozta, hogy a jövőbeli válságok esetén jobb uniós koordinációra van szükség a közbeszerzés és az árumozgás terén. Egy 2021 februárjában bemutatott nyomonkövetési tanulmány[4] tovább vizsgálta a világjárvány belső piacra és fogyasztóvédelemre gyakorolt hatását, és további intézkedéseket javasolt az uniós belső piac jövőbeli válságokkal szembeni rezilienciájának fokozása érdekében.

A Parlament fontos szerepet játszott a vámharmonizációban, amelynek megkoronázásaként az (EU) 2022/2399 rendelettel létrehozta az uniós egyablakos vámügyintézési környezetet. Ez a rendelet, amely a következő évtizedben bontakozik ki, már a 2017 óta tartó kísérleti szakaszban elindítja az uniós egyablakos vámügyi tanúsítványcsere-rendszert (EU CSW-CERTEX). A 2025-ig tartó kezdeti szakasz célja az uniós határokon folytatott kormányközi információcsere fokozása, különösen a nem vámügyi eljárások tekintetében. Egy ezt követő, 2031-ben kezdődő szakasz vállalatok közötti rendszert vezet be az áruk behozatalában vagy kivitelében részt

[3]Milieu Consulting SRL: The impact of COVID-19 on the Internal Market and Consumer Protection - IMCO Webinar Proceedings (A Covid19 hatása a belső piacra és a fogyasztóvédelemre – az IMCO-webinárium jegyzőkönyve), a Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által az IMCO bizottság megbízásából készített kiadvány, Európai Parlament, Luxembourg, 2020.
[4]Marcus, J. S. és mások: The impact of COVID-19 on the Internal Market (A Covid19 hatása a belső piacra), a Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által az IMCO bizottság megbízásából készített kiadvány, Európai Parlament, Luxembourg, 2021.

vevő vállalatok vámkezelési eljárásának egyszerűsítése érdekében, amelynek célja a jelenlegi kereskedelmi akadályok jelentős csökkentése.

A zökkenőmentes határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás érdekében az uniós közigazgatások, vállalkozások és fogyasztók rendelkezésére álló átjárhatósági megoldásokról jelenleg folynak a tárgyalások az Interoperábilis Európáról szóló új jogszabályról, a Tanács és a Parlament pedig jelenleg tárgyalja a rendelet végleges technikai részleteit.

A Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által az IMCO bizottság kérésére készített tanulmány[5] keretében 2022. december 9-én elemzés látott napvilágot az EU-ba belépő termékekre vonatkozó eltérő tagállami vámengedélyezési eljárásokról. Mivel ezek az eltérő eljárások kereskedelmi akadályokhoz és torzulásokhoz vezetnek a belső piacon, az egyik javasolt megoldás egy európai vámügynökség létrehozása volt.

Emellett 2023. május 17-én a Bizottság javaslatot terjesztett elő (COM(2023)0257), amely átfogó erőfeszítést jelent az uniós vámügyi keret korszerűsítésére. A javaslat egyik fontos jellemzője egy uniós vámadat-központ létrehozása, amelyet egy újonnan bevezetett uniós vámhatóság kezel. Ez a központ nagy adattárként fog szolgálni a csalás és a meg nem felelés felderítéséhez, lehetővé teszi az EU és a harmadik országok közötti adatcserét, és előmozdítja az uniós tagállamok vámhatóságai közötti együttműködést.

A témával kapcsolatos további információkért látogasson el a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság honlapjára.

Christina Ratcliff / Jordan De Bono / Barbara Martinello
11/2023

[5]Hausemer, P. és mások., A Comparative Analysis of Member States' Customs Authorisation Procedures for the Entry of Products into the European Union, (A termékek Európai Unióba történő beléptetésére vonatkozó tagállami vámengedélyezési eljárások összehasonlító elemzése), a Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály által a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság megbízásából készített kiadvány, Európai Parlament, Luxembourg, 2022.